

MYTH IN THE HORIZON OF THE PHENOMENOLOGY OF LIFE

1. Поняття міфу набуло широкого поширення в засобах масової інформації. Однак, попри кардинальний перегляд сучасної філософської та культурологічної думки сциєнтичного погляду на міфологію, який домінував у радянських суспільних та гуманітарних науках, розуміння міфу як вигадки, що приймається за істину, досі продовжує посідати чільне місце в смисловому полі сучасників. Причому сциєнтична його вульгаризація притаманна не лише масовій свідомості, але також присутня в чисельних висловлюваннях представників соціальної та гуманітарної еліти. Таке ставлення до міфу проникло в політичний лексикон, у якому його значення часто використовується у вигляді принизливої та упередженої оцінки альтернативних позицій щодо певного політичного руху. Міф став предметом ідеологічних маніпуляцій, що значною мірою знецінює його значення в просторі культурного життя.

Викладена обставина актуалізує реабілітацію гуманістичної цінності міфології в горизонті критики її сциєнтичної альтернативи. У зазначеному відношенні автор пропонує використовувати в системі методології гуманітарних дисциплін традицію феноменології життя та співвіднести з її об'єктом цінність міфу.

2. У горизонті феноменології значення феномену не поєднується зі значенням об'єкту наукового дослідження. Феномен жорстко не позиціонується як об'єкт, що існує незалежно від дослідників, як це має місце в класичній науці. Феномен багато в чому залежить від інтенції їхньої свідомості, у яку він включається і де піддається конструюванню. Тому феномен вважається конструйованою свідомістю модифікацією. Зазначена обставина відповідає неklasичній науковій парадигмі, що стирає жорсткий кордон між пізнаваною об'єктивною та суб'єктивною реальністю, єдність та різницю між якими досягається в значенні феномену. Таким чином, визнання міфу як феномену відсилає наукове мислення до визнання за міфологією не вигадки, але значення творчості, за допомогою якої функціонує людська свідомість у тісній кореляції з буттям.

3. Усвідомлення названої кореляції спонукало феноменологію зайнятися осмисленням феномену життя як цілісного явища з урахуванням його різноманіття. Феноменологи звернули увагу на істотну обставину, згідно з якою розуміння життя не повинно зводитися лише як до вмістилища всіх феноменів, що наповнюють його простір. Поряд з топологічним поглядом на життя, особливий акцент також ставиться на значенні *життєвості* як універсального принципу та необхідної умови буття будь-якого феномену в ситуації загального життєвого простору. Викладена обставина спонукала відомого німецького філософа та соціолога ХІХ — поч. ХХ ст. В. Дільтея висунути значення життя як одну з найважливіших категорій соціальних і гуманітарних наук та запропонувати метод кореляції кожного феномену, що вивчається, з названим значенням.

Таким чином, феноменологічне осмислення будь-якого явища необхідно передбачає його співвіднесення з життєвим світом буття людей не лише з точки зору

включення до його просторового горизонту, а й з точки зору з'ясування в ньому присутності життєвого початку як універсальної характеристики людського буття. Викладена методологія поширюється і на міфологію, що розглядається окремим феноменом суспільного та культурного життя.

4. Вивчення міфів у контексті феноменології життя доречно здійснювати у двох аспектах — в аспекті змісту та в аспекті мовної форми вираження. Зазначені аспекти відповідають двом напрямам критики сциєнтичного до них ставлення. У першому випадку сциєнтизм відкидає істинність змісту міфів на підставі неверифікованості їхніх ключових образів, які наділяються надприродними властивостями (богів, янголів, героїв, святих, позаземної реальності та ін.). При цьому виникає закономірне запитання: чи ці образи підтверджуються емпіричними даними науки? Однозначно негативна на нього відповідь часто призводить до погляду на міф як на вигадку, що притаманно сциєнтичному до нього ставленню.

Однак феноменологія виводить погляд на міф з його залежності від наукової верифікації та пропонує його співвідносити із ширшим діапазоном — життєвим світом, наголошуючи, що його зміст не вичерпується лише критеріями науковості. У такому разі міфологія виглядає проекцією ставлення людей до обставин навколишньої дійсності, паралельно з якою конструюється віртуальна реальність з її специфічними образами та символами. Вона наділяється сакральним значенням і через сакралізацію відокремлюється в автономний культурний простір, що становить простір міфу.

Наприклад, міфологеми раю і пекла з образами духів, що їх наповнюють, становлять горизонт есхатологічної міфології. Їхня кореляція зі значенням життєвого світу дозволяє стверджувати ідею проекції ідеалу справедливості на кінцеву долю кожної людини. Справжня гарантія здійснення цього ідеалу покладається на Бога, але не на існуючу в суспільстві судову систему, яка припинила користуватися довірою з боку більшості людей. Аналогічним чином розглядається міфічна картина страшного суду, яка представляється розподільчим механізмом людської долі відповідно до індивідуальних заслуг та персонального способу життя. Все це є наочним прикладом проектування навколишньої дійсності життя людини в горизонт міфічної віртуальної реальності.

5. Тепер звернемося до аналізу мови міфу як засобу конституювання її культурного топосу. Міф висловлює і моделює художньо-образне сприйняття світу. З цієї мети використовуються метафори, риторичні прийоми, поєднання монологічного оповідання з діалогічною мовою. Мова міфу має значну емоційну насиченість і тягнє до естетичної форми демонстрації різноманітних життєвих ситуацій. У сукупності зазначених показників вона становить *міфо-поетичний код*.

Навпаки, мова науки має логіко-термінологічний характер. Вважається, що це дозволяє блокувати суб'єктивне ставлення до дійсності і цим забезпечити сувору об'єктивність, точність, неупередженість та надійність здобуття, збереження та трансляцію справжнього знання про світ. На цьому фоні міфопоетика вступає в суперечність із мовою науки й відкидається як несумісний з її характером мовний код.

Однак якщо зіставляти міфологію із ситуацією життєвого світу, але не лише з наукою, виявляється обставина, згідно з якою мова науки не покриває усієї мовної повноти культури. Ще в другій половині XIX ст. Ф. Ніцше розкритикував раціоналізм

і сциентизм за зведення розуміння культури до «аполонічного» дискурсу, ігноруючи «діонісійський» у ній компонент із властивими йому ірраціоналістичними елементами мови. Ця обставина зовсім не означає, що філософом відкидалася раціональність аполонічної культури заради апології ірраціоналістичного діонісизму. Ф. Ніцше шукав гармонію обох визначених станів у спільній ситуації світової культури, буття якої вимірювалося філософом цінністю повноти життя.

6. Зроблену в цій публікації критику не слід розцінювати як опозицію науці взагалі. Варто особливо підкреслити, що адресатом приватної авторської опозиції служить не наукове вивчення міфології, але сциентичний погляд, вироблений, виходячи з гіпертрофії класичної наукової раціональності під впливом природознавчих галузей. Прихильниками сциентизму вдалося поширити відповідні цінності та вкоренити їх у широкому полі гуманітаристики, включаючи культуру міфу. Тому доцільно обмежити його компетенцію природознавчими науковими галузями та створити перешкоду щодо охоплення ним сфери гуманітарної культури, включаючи міфологію. Від цієї обставини залежить реабілітація міфу як культурного явища. Для цього сучасникам необхідно усвідомити, що наука в звичайному, класичному її розумінні може лише демонструвати думку про несумісність із міфологією її цінностей, але не в змозі пояснити її поза опорою на ситуацію життєвого світу, з якою тісно пов'язані і з якою порівняні виключно всі явища духовної культури. Цінності класичної наукової раціональності доречно поставити під куток гуманістичної критики та звернути увагу на альтернативність щодо їхнього існування гуманітарної раціональності в погляді на міф.

В. Гармаш, С. Яременко

**ФОНДОВА ВИСТАВКА «БОРТЬБА ТРИВАЄ»
В ЕКСПОЗИЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА
«ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ»**

V. Harmash, S. Yaremenko

**THE FUND EXHIBITION "THE STRUGGLE CONTINUES" AT THE NATIONAL
HISTORICAL AND CULTURAL RESERVE "POLTAVA BATTLEFIELD"**

Протистояння між Україною та Росією триває століттями. Сьогодні, як і понад триста років тому, ми бореємось з московською навалою. Офіційною датою початку сучасної російсько-української війни вважають 20 лютого 2014 року, хоча точну дату назвати складно через гібридний характер цієї агресії. Важливою подією стала оборона Донецького аеропорту, яка тривала з травня 2014 року до 20 січня 2015 року, хоча є свідчення про те, що деякі підрозділи залишили руїни будівлі пізніше. Звитяжна оборона летовища стала символом незламності та бойового духу нашого війська, а захисники терміналів отримали почесне ймення «кіборги». 24 лютого 2022 року повномасштабне вторгнення російських військ покляло початок новому етапу боротьби за територіальну цілісність і незалежність України.

До 11-ї річниці від початку російсько-української війни, 10-ї річниці із часу завершення боїв за Донецький аеропорт та 3-ї річниці від початку повномасштабного російського вторгнення в Україну в Державному історико-культурному заповіднику «Поле Полтавської битви» була створена фондова виставка «Боротьба триває». Її кураторами стали тодішня головна зберігачка фондів заповідника Віта Гармаш